

ביטאון
המורים
לערבית
ולאסלאם
مجلة المعلم

35

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית

אגף המפמרים
הפיקוח על הוראת הערבית והאסלאם

Editor

Irit Dosh-Weinberg

עורכת

אירית דוש-וינברג

Editorial Board

Shlomo Alon

Neomi Avivi-Weisblatt

Prof. Meir Bar-Asher

Yoram Meiron (Late)

Rafi Cohen

Michal Gafter

חברי המערכת

ד"ר שלמה אלון

נעמי אביבי-וייסבלט

פרופ' מאיר בר-אשר

יורם מירון (ז"ל)

רפי כהן

מיכל גפטר

Graphics

Art Plus

גרפיקה

ארט פלוס

עריכה לשונית

הספר לא נערך לשונית (באופן חלקי)

הוצאה לאור

מח' הפרסומים, משרד החינוך

Editorial AddressJournal of the Teachers
of Arabic and Islam

Ministry of Education

2, Devora Haneviah St.

Jerusalem 91911

כתובת המערכתביטאון המורים לערבית ולאסלאם
משרד החינוך,

הפיקוח על הוראת ערבית ואסלאם,

בניין לברם, רח' דבורה הנביאה 2

ירושלים 91911

Tel:

02-5603597

טל:

Fax:

02-5603596

פקס:

E-mail address:

shlomal@education.gov.il

דואר אלקטרוני:

iritdw@netvision.net.il

ISSN9985

תוכן עניינים

פתח־דבר | 9

אופקים – מאמרים ודברי עיון | 13

לתקוף את הבלתי אפשרי - על אדואר אלח'ראט | יאיר חורי | 15

הבינוני בקוראן כמציין "עתיד מתהווה" | אלישבע טהור | 20

"האב הבן ורוח השלטון" - הדור הבא כבר כאן... | דלית אטרקצ'י | 31

מה ענין בשר למודיעין? | יורם מירון | 44

חשיבות התרבות הערבית האסלאמית בקרב לומדי השפה הערבית הדוברים

שפות אחרות | מתוך אתר סעודי "אלמעלם" | 46

מודלים לשימוש באינטרנט לענייני הוראה | ח'אלד אסעד ומואנס טיבי | 49

מורה דרך – הזראת הערבית והאסלאם | 65

השימוש במילון עברי-ערבי | נעמי אביבי-וייסבלט | 67

מבחר פירושים והארות על טקסטים מתוך הספרות הערבית הקלאסית – חלק

ב' | בעריכת: ניצה בינדר | 74

"החמאם" בחברה המוסלמית – מערך שיעור העשרה | שרית מלצר | 95

أهل الجنة מאת אחסאן עבד אלקדוס – ניתוח ספרותי ותרגילים | שרית מלצר | 105

תרגילים ללימוד הסיפור: أهل الجنة מאת אחסאן עבד אלקדוס | ליה פלד | 108

עכבר ברשת – אתרי אינטרנט | 111

אתר המפמ"ר לערבית ועולם הערבים והאסלאם | אירית דושי-וינברג | 113

בסימן קריאה – ביקורת ספרים | 115

אלפאראבי – דעותיהם של אנשי העיר המעולה, בתרגום מערבית לעברית של אחמד אע'באריה | שלמה אלון | 117

תרגום בצל'העימות – נורמות תרגום מן הספרות העברית החדשה לשפה הערבית בשנים 1948-1990 של מחמוד כיאל | שלמה אלון | 119

הסולם והמקאם במסורת המוסיקלית הערבית של דוד מועלם | רחל מור | 121
אלף שמשות זוהרות של ח'אלד חוסייני | עמליה השכל | 123

'בנות אלריאד' של רג'אא עבדאללה אלצאנע | כרמית בר־און | 126

סימנייה – ספרים שנתקבלו במערכת | 137

מעגל החיים, מתוך הסדרה: קהילות ישראל במאות התשע־עשרה והעשרים של שלום צבר | אירית דושׁוינברג | 139

המזרח התיכון 2005 בסימן חילופי דורות, בעריכת: תמר יגנס |
אירית דושׁוינברג | 140

נספחים

בחינות הבגרות בערבית תשס"ז 2007 | 141

בחינות הבגרות בעולם הערבים והאסלאם תשס"ז 2007 | 166

רשימת הכותבים

מפקחת מחוז מרכז ומורה לערבית באוניברסיטת תל אביב	אביבי וייסבלט נעמי
מדריכה ארצית ל'עולם הערבים והאסלאם' ומורה לעולם הערבים והאסלאם בתיכון 'אחד העם', פתח תקוה	אטרקצי דלית
מפמ"ר ערבית ואסלאם	אלון שלמה (ד"ר)
מרצה במכללת 'אלקאסמי' בבאקה אלע'רביה	אסעד ח'אלד
מרצה במכללת 'אחוזה'	בינדר ניצה
מורה לערבית בתיכון 'בגין', ראש־העין	בר־און כרמית
מורה לערבית ולמזרח תיכון בתיכון 'בליד', רמת גן	דו־שוינברג אירית
מורה לערבית באוניברסיטת תל אביב ובתיכון 'הרצוג', כפר סבא	השכל עמליה
מרצה במחלקה ללימודי המזרח התיכון באוניברסיטת בן גוריון בנגב	חורי יאיר (ד"ר)
מורה לערבית בתיכון 'אורט מעלות'	טהור אלישבע
מרצה במכללת 'אלקאסמי' בבאקה אלע'רביה	טיבי מואנס
מורה לערבית בתיכון 'גלילי', כפר־סבא	מור רחל
חבר מערכת הבטאון ומנהל לימודי הערבית בגבעת חביבה	מירון יורם (ז"ל)
מדריכה של החטיבה העליונה במחוז חיפה ומורה לערבית בתיכון 'ליאו באק' בחיפה	מלצר שרית
מורה לערבית בתיכון 'הראשונים', הרצליה	פלד ליה

ألفهرس

مقدمة | 11

مقالات ودراسات | 13

مهاجمة المستحيل عن إدوار الخراط | يثير حوري | 15

إسما الفاعل والمفعول في القرآن الكريم كهيئة فعل تدرّجيّة (المستقبل المتكوّن) |
إليشيفا تاهور | 20

الاب والابن وروح السلطة | دلّيت أطرقيجي | 31

ما شأن اللحم والمخبرات؟ | يورام ميرون | 44

أهمية الثقافة العربية الإسلامية لدى دارسي اللغة العربية من الناطقين بلغات أخرى |
موقع "المعلم" السعودي | 46

طرق ونماذج لاستخدام الإنترنت في التدريس | خالد أسعد و مؤنس طيبي | 49

يعليم اللغة العربيّة والإسلام | 65

استعمال القاموس العبري - العربي لدى طلابنا | نعومي أفيشي - ويسبلاط | 67

مجموعة من التعليقات والملاحظات حول نصوص من الأدب العربي القديم - الجزء الثاني | نيتسا
بيندر | 74

"الحمام" في المجتمع الإسلامي - برنامج درس إغنائي | ساريت ملتسر | 95

أهل الجنة" لإحسان عبد القدوس - تحليل أدبيّ وفعاليات | ساريت ملتسر | 105

"أهل الجنة" لإحسان عبد القدوس - تمارين لتعليم القصة | ليا بيليد | 108

مواقع على الإنترنت | 111

موقع المفتش العام للغة العربية وعالم العرب والإسلام | إيريت دوش - فينبرج | 113

زاوية الكتب | 115

- الفارابي - آراء أهل المدينة الفاضلة بترجمة للعبرية لأحمد أغبارية | شلومو ألون | 117
- الترجمة في ظل المواجهة - معايير الترجمة من الأدب العبري المعاصر الى اللغة العربية خلال السنوات ١٩٤٨-١٩٩٠ | شلومو ألون | 119
- المقام في التراث الموسيقي العربي لداود معلم | راحيل مور | 121
- ألف شموس لامعة لخالد حسيني | عماليا هسكيل | 123
- بنات الرياض لرجاء عبد الله الصانع | كرميت بر- أون | 126

كتب على مائدة هيئة التحرير | 137

- دائرة الحياة - الطوائف اليهودية في الشرق في القرنين: التاسع-عشر والعشرين لشالوم صابار | إيريت دوش- فينيرج | 139
- الشرق الأوسط على ضوء التغيرات الجيلية، تحرير: تمار يجنيس | إيريت دوش- فينيرج | 140

ملحق

- إمتحانات البجروت - اللغة العربية عام ٢٠٠٧ | 141
- إمتحانات البجروت -عالم العرب والإسلام عام ٢٠٠٧ | 166

قائمة المشتركين في كتابة هذا العدد

أسعد خالد	محاضر في أكاديمية القاسمي في باقة الغربية
أطرقجي دليت	مرشدة قطرية لعالم العرب ولإسلام ومعلمة في مدرسة "أحد-هعام" الثانوية
أفيهي - ويسبلاط نعومي	مفتشة اللغة العربية في لواء المركز ومعلمة للغة العربية في جامعة تل- أبيب
ألون شلومو (دكتور)	المفتش العام للغة العربية وعالم العرب والإسلام
بر- أون كرميت	معلمة اللغة العربية في مدرسة "بجين" الثانوية، رأس العين
بيليد ليا	معلمة اللغة العربية في مدرسة "هارشونيم" الثانوية، هرتسليا
بيندر نيتسا	معلمة اللغة العربية في كلية أخفا
تاهور إليشيئا	معلمة اللغة العربية في مدرسة "أورط معالوت" الثانوية
حوري يثير (دكتور)	محاضر اللغة العربية في جامعة بن-غوريون، بئر السبع
دوش- فينبرج إيريت	معلمة اللغة العربية في مدرسة "بليخ" الثانوية، رمات-غان
طبيي مؤنس	محاضر اللغة في أكاديمية القاسمي في باقة الغربية
ملتسر ساريت	مرشدة في لواء حيفا ومعلمة اللغة العربية في مدرسة "ليئوبك" الثانوية
مور راحيل	معلمة اللغة العربية في مدرسة "هرتسوج" الثانوية، كفار سابا
ميرون يورام (المرحوم)	عضو هيئة تحرير المجلة ومدير تعليم اللغة العربية في جفعات-حيبيا
هسكيل عماليا	معلمة اللغة العربية في جامعة تل- أبيب ومدرسة ثانوية "هرتسوج"، كفار- سابا

פתח דבר

הגיליון ה־35 יוצא לאור לקראת הכנס השנתי ה־20 של המורים לערבית ולאסלאם, שחל ביום ראשון (ה' חנוכה), כ"ט בכסלו תשס"ח, 9 בדצמבר 2007. הבטאון מביא בפני הקוראים את פרי עבודתם של חוקרים, אנשי אקדמיה ומורים, וכן את שאלוני הבגרות- תשס"ז.

בפרק **אופקים** – מאמרים ודברי עיון מופיע מאמרו של ד"ר יאיר חורי על אדואר אלח'ראט, הסופר המצרי, שלדעת מבקרי ספרות מצריים, ממלא את מקומו של גדול סופרי מצרים המנוח, נגיב מחפוז. אלישבע טהור מביאה דוגמאות לחידוש לשוני בקוראן שבו הבינוני משמש כפועל המביע התרחשות בעתיד, ולא כפעולה בהווה מתמשך.

דלית אטרקצ'י סוקרת את השינויים שחלו בשלוש מדינות ערביות: סוריה, ירדן ומרוקו, לאחר מות שליטיהן ועליית בניהם לשלטון. דבריו של יורם מירון ז"ל על מהות לימודי הערבית בבתי־הספר העבריים, מובאים בהמשך הפרק ולאחריו מאמר מתוך אתר למורה הסעודי שבו נדונה חשיבות לימוד התרבות הערבית כנדבך בלתי־נפרד מן השפה הערבית. ח'אלד אסעד ומואנס טיבי דנים במספר שיטות לשילוב האינטרנט בתהליכי הוראה־למידה.

בפרק **מורה דרך** מובאים רעיונות חדשים וכלים פדגוגיים להוראת הערבית בבתי־הספר העבריים.

בתחילת הפרק מביאה נעמי אביבי־וייסבלט הצעה לשיפור התמצאותו של התלמיד העברי במילון העברי־ערבי, מה שאמור לשפר את יעילות השימוש במילון זה. בתחום הערבית הקלאסית, ניצה בינדר מביאה קובץ נוסף של תרגומים והערות לטכסטים קלאסיים הנלמדים בחטיבה העליונה (מתוך: לקט קטעים

מן הספרות הערבית הקלאסית, בעריכת ז. קיסטר וש. אלון) ושרית מלצר מציגה שיעור העשרה לתלמידים בנושא החמאם ומעמדו בחברה המוסלמית בעבר ובהווה. בתחום הערבית המודרנית, הסיפור הידוע של אחסאן עבד אלקדוס: "אנשי גן העדן" מעובד על-ידי שרית מלצר וליה פלד בניתוח ספרותי ובתרגילים להוראתו בכיתה.

בפרק **עכבר ברשת**, סוקרת אירית דושינברג את תוכנו של האתר החדש של המפמ"ר לערבית ולעולם הערבים והאסלאם.

פרק **בסימן קריאה** מביא סקירה של ספרים העוסקים בתרגום העברי לספרו של אלפאראבי על "אנשי העיר המעולה", בסוגיית התרגום מספרות עברית מודרנית לערבית, בחוקי התאוריה של המוסיקה הערבית, בחברה באפגניסטאן תחת שלטון הטאלבאן וברומן – בלוג על הנשים הצעירות בסעודיה.

בפרק **"סימניה"** מוצגים ספרים שיצאו לאור לאחרונה העוסקים במנהגי קהילות יהודי המזרח ובשינויים הפוליטיים והחברתיים במדינות ערב בשנת 2005. בחינות הבגרות בערבית ובעולם הערבים והאסלאם שנערכו בקיץ תשס"ז, מובאות כנספחים.

אנו שבים ומזמינים את ציבור המורים לשלוח אלינו מאמרים ומערכי שיעור (רצוי בדואר האלקטרוני או מודפסים ובצירוף דיסקט) לכתובת הבאה:

ד"ר שלמה אלון, מפמ"ר ערבית ועולם הערבים והאסלאם
מערכת ביטאון המורים לערבית ולאסלאם

משרד החינוך

ירושלים, 91911

טל: 02-5603597

פקס: 02-5603596

דואר אלקטרוני: shlomal@education.gov.il

iritdw@netvision.net.il

אירית דושינברג

עורכת הביטאון

مقدمة

يصدر العدد الخامس والثلاثون في موعد انعقاد المؤتمر السنوي العشرين لمعلمي اللغة العربية وعالم العرب والإسلام الذي يصادف في ٩/١٢/٢٠٠٧ في جفعات-حبيبا. يشكل هذا العدد نتائج عمل أساتذة جامعيين ومعلمين خبراء من كل أنحاء البلاد وامتحانات البجروت في اللغة العربية وعالم العرب والإسلام لطلاب المدارس العبرية لسنة ٢٠٠٧. في بداية العدد يتناول مقال الدكتور يثير حوري الإنتاج الأدبي للكاتب المصري إدوار الخراط الذي قد ينوب حسب النقاد المصريين مكانة أكبر أدباء مصر السيد نجيب محفوظ المرحوم. إيشيفا تاهور تعرض نماذج من القرآن حول تجديدات لغوية يستخدم بها اسم الفاعل فعلا مضارعا ولا فعلا آتيا متواصلا. تستعرض دليت أطرقجي التغيرات التي حدثت في كل من سوريا والأردن والمغرب بعد موت حكامها وتولي أبنائهم الحكم ويلي مقال كتبه يورام ميرون المرحوم عن مميزات تعليم اللغة العربية في المدارس العبرية وبجانب يوجد مقال يبحث أهمية تعليم الثقافة الغربية جزءا لا يتجزأ من اللغة العربية. في انتهاء هذا الفصل يبحث خالد أسعد ومؤنس طيبي طرقا ونماذج لاستخدام الإنترنت في التدريس المعاصر.

الفصل الثاني يعرض آلات وطرقا جديدة حديثة لتعليم اللغة العربية والإسلام توجد لمصلحة المعلمين والطلاب. نعومي أفيشي - ويسبلاط تقترح طرقا لتحسين استخدام القاموس العبري-عربي لدى الطالب وكما يوجد الجزء الثاني من مجموعة التعليقات والملاحظات حول نصوص من الأدب العربي القديم كتبها نيتسا بيندر حسب الكراسة للطالب حررها السيدة ز. كستر والسيد ش. ألون. ساريت ملتسر أعدت درسا خاصا في تأريخ الحمام ودوره في المجتمع الإسلامي من الماضي حتى الآن وكما أعدت مقدمة وتمارين لتعليم قصة " أهل الجنة " لإحسان عبد القدوس. أما ليا بيليد فحضرت بعض التمارين لنفس القصة تتناول مواضيع مماثلة في الدين اليهودي أيضا.

في فصل "مواقع على الإنترنت" تعرض إيريت دوش - فينيرج الموقع الجديد للمفتش العام للغة العربية وعالم العرب والإسلام لدى وزارة التربية والتعليم.

في فصل "زاوية الكتب" توجد عدة انتقادات لكتب تتناول ترجمة 'أهل المدينة الفاضلة' للغة العبرية وقضية ترجمة الأدب العبري المعاصر للغة العربية والسلم والمقام في الموسيقى العربية وحياة النساء في المجتمع التقليدي في أفغانستان من جهة وفي السعودية من جهة أخرى. أما فصل "كتب على مائدة التحرير" فيعرض كتابين يتناولان الطوائف اليهودية في القرنين الأخيرين والدول العربية سنة ٢٠٠٥.

في نهاية العدد نقدّم لجمهور المعلمين امتحانات البجروت باللغة العربية وبالعالم العرب والإسلام لطلاب المدارس العبرية عام ٢٠٠٧.

نعود ونلح عليكم، جمهور أساتذة اللغة العربية في المدارس العبرية، بأن تفضلوا وتكرسوا من وقتكم لتقديم مواد تدريسية ومقالات تربوية إلى الأعداد المستقبلية لمجلتنا.

وزارة التربية والتعليم

القدس، 91911

تلفون 02-5603597

فاكس 02-5603596

shlomal@education.gov.il

بريد إلكتروني

iritdw@netvision.net.il

مع عاطر التحيات،
إيريت دوش - فينيرج